

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Pawła Wajraka

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, Pani dr hab. Monika Gardoń - Preinl – Przewodnicząca Rady do Spraw Dyscypliny Sztuki Muzyczne. Zlecenie podjęte na podstawie art. 190 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.) oraz § 19 ust. 1 Regulaminu przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora w AMKP w Krakowie.

W dniu 27 października 2025 roku Rada do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne podjęła prawomocną uchwałę o wyznaczeniu mnie na recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora Panu mgr. Pawłowi Wajrakowi, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *August Duranowski - Koncert skrzypcowy A-dur. Opracowanie partii solowej wraz z kadencją własnego autorstwa oraz opracowanie wyciągu fortepianowego.*

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan Paweł Wajrak pochodzi z Lublina. Ukończył z wyróżnieniem Akademię Muzyczną w Krakowie w klasie skrzypiec prof. Romana Reinera. Swoje umiejętności doskonalił podczas licznych kursów mistrzowskich, pracując m.in. z Mariną Jaszwilli i Wiesławem Kwaśnym. Był stypendystą Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W latach 1997–2001 pełnił funkcję koncertmistrza orkiestry Sinfonia Amabile. Współpracował z takimi zespołami jak Sinfonietta Cracovia i Sinfonia Varsovia. W 2006 roku otrzymał nagrodę *Fryderyk* za płytę *Astor Piazzolla*, nagrany wspólnie z Kevinem Kennerem i zespołem *Piazzoforte Ensemble*. Artysta dokonał licznych nagrań fonograficznych, w tym rejestracji wybranych koncertów Antonia Vivaldiego z cyklu *La Stravaganza* na płycie *Bach & Vivaldi*, wydanej z okazji 20-lecia Tarnowskiej Orkiestry Kameralnej. W 2015 roku dla wytwórni Acte Préalable zrealizował pierwsze w historii nagranie Koncertu skrzypcowego A-dur op. 8 Augusta Fryderyka Duranowskiego, a także premierowe rejestracje Trii fortepianowego op. 201 oraz Sekstetu op. 220 Antoniego Kątskiego. Koncertuje jako solista i kameralista, współpracował m.in. z Teatrem im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, występuje na festiwalach w kraju i za granicą. Pozostaje w artystycznych relacjach z takimi muzykami jak Kevin Kenner, Waldemar Malicki, Michał Nagy i Piotr Wajrak. Szczególnie miejsce w jego działalności zajmuje tango nuevo co zaowocowało powstaniem zespołu

Tango Bridge, inspirowanego legendarnym Quinteto Tango Nuevo Astora Piazzolli. Obecnie Pan Paweł Wajrak jest koncertmistrzem Orkiestry Symfonicznej Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie oraz koncertmistrzem i kierownikiem artystycznym Tarnowskiej Orkiestry Kameralnej. Pozostaje też w stałej współpracy z Orkiestrami Akademii Beethovenowskiej, Opery Śląskiej w Bytomiu oraz Filharmonii Gorzowskiej jako koncertmistrz gościnny. Od 2023 roku jest doktorantem Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie.

Ocena pracy

Rozprawa doktorska Pana mgr. Pawła Wajraka pt. ***August Duranowski - Koncert skrzypcowy A-dur. Opracowanie partii solowej wraz z kadencją własnego autorstwa oraz opracowanie wyciągu fortepianowego*** składa się z dzieła artystycznego oraz jego opisu.

Swoją pracą doktorską Kandydat podejmuje próbę ocalenia od zapomnienia jednego z mniej znanych skrzypków polskiego pochodzenia – działającego u schyłku XVIII wieku wirtuoza i kompozytora Augusta Fryderyka Duranowskiego. Doktorant domaga się w swojej rozprawie przywrócenia Duranowskiemu należnego mu miejsca w historii polskiej muzyki jako przedstawicielowi łączącemu europejskie tradycje wiolinistyczne z cechami narodowej szkoły skrzypcowej. August Duranowski należy do grona polskich kompozytorów przełomu XVIII i XIX wieku, których twórczość z wielu względów pozostaje niedoceniona lub wręcz nieodkryta. Urodzony około 1770 roku w Warszawie kompozytor uchodził za jednego z najwybitniejszych polskich skrzypków swojej epoki. Był koncertującym wirtuozem, wykonującym między innymi własne kompozycje, co w epoce, w której tworzył, stanowiło powszechną praktykę. Fakt, iż mógł on prezentować publicznie Koncert skrzypcowy A-dur własnego autorstwa, świadczy o jego zaawansowanym poziomie gry, a sam utwór stanowi istotny punkt odniesienia dla zrozumienia genezy polskiej estetyki wykonawczej. Rozprawa obejmuje analizę estetyczno - stylistyczną Koncertu skrzypcowego op. 8, uwzględniającą jej historyczny kontekst. Utwór jest jednym z najwcześniejszych znanych koncertów skrzypcowych skomponowanych przez polskiego twórcę, a zarazem jednym z pierwszych przykładów rodzimej literatury skrzypcowej o wyraźnie wirtuozowskim charakterze. Choć dziś pozostaje niemal nieobecny w repertuarze koncertowym, nosi on cechy klasycznej formy koncertowej o estetyce *brillante*, co sytuuje go w jednym szeregu z dziełami takich twórców jak Giovanni Battista Viotti, Rodolph Kreutzer czy Karol Lipiński. Oryginalna partia solowa, obfitująca w pasaże, arpeggia, figuracyjne przebiegi i bogatą ornamentykę, zachowuje jednocześnie przejrzystość formy właściwą późnemu klasycyzmowi. Tonacja koncertu, a zwłaszcza jego finałowa część zbudowana w formie rondo przywodzi na myśl słynne Rondo A-dur D438 Franza Schuberta, skomponowane na skrzypce i orkiestrę smyczkową.

W bezpośrednim zestawieniu obu dzieł dostrzegalna staje się wyraźna różnica w sposobie kształtowania materii muzycznej przez obu twórców. Duranowski, pomimo niewątpliwej świadomości instrumentu i sprawnego operowania idiomem wirtuozowskim, jawi się jako kompozytor nieco mniej wyrafinowany pod względem opracowania materiału muzycznego. Walory dzieła Schuberta ujawniają się przede wszystkim w większej swobodzie narracji, subtelności figuracji oraz w głębszym zespoleniu wirtuozerii z logiką formy. Choć *Koncert A-dur* Duranowskiego posiada istotną wartość dokumentacyjną jako świadectwo wczesnego etapu kształtowania się polskiej estetyki wirtuozowskiej, jego partytura ukazuje pewne ograniczenia warsztatu kompozytorskiego autora. Duranowski prezentuje się przede wszystkim jako wirtuoz - skrzypek, dla którego działalność kompozytorska miała charakter użytkowy i podporządkowany ekspresji instrumentalnej, nie zaś jako pole autonomicznych poszukiwań artystycznych. Na tym tle szczególnego znaczenia nabierają starania o przywrócenie pamięci o tym utworze, który – mimo swych niedoskonałości – zajmuje określone miejsce w historii polskiej literatury wiolinistycznej. Działania te w pełni zasługują na uznanie jako próba wypełnienia istotnych luk repertuarowych i historiograficznych. Trudno jednak uznać *Koncert* skrzypcowy Duranowskiego za dzieło o wysokiej atrakcyjności artystycznej czy dużym potencjale estradowym. Jego ewentualny powrót na sal filharmonicznych - o co zabiega Doktorant - wydaje się mało prawdopodobny, zwłaszcza w konfrontacji z kanonicznymi pozycjami literatury koncertowej. Utwór ten może natomiast z powodzeniem znaleźć uzasadnienie jako interesujący materiał muzykologiczny, ilustrujący określony etap rozwoju techniki skrzypcowej i estetyki wirtuozowskiej przełomu XVIII i XIX wieku. *Koncert* skrzypcowy Duranowskiego stanowi również ciekawą i wartościową alternatywę repertuarową w dydaktyce skrzypcowej, wzbogacając dotychczas stosowane programy nauczania i znajdując zastosowanie w procesie doskonalenia warsztatu wiolinistycznego. Co istotne – Kandydat podkreśla, że dokonany przez niego wybór dzieła wynikał z potrzeby przywrócenia zapomnianej pozycji w polskim repertuarze skrzypcowym i wskazanie jej wartości edukacyjnej i artystycznej, a także z jego osobistych zainteresowań muzyką zapomnianą i ukłonem w kierunku twórczości kompozytorów, którzy w istotny sposób przyczynili się do rozwoju muzyki polskiej.

Część artystyczną pracy stanowi nagranie audio *Koncertu A-dur* op. 8 Duranowskiego w wersji na skrzypce z towarzyszeniem fortepianu. Zostało ono zarejestrowane przez Doktoranta oraz pianistę Sławomira Cierpika w Sali Koncertowej Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie, w sierpniu 2025 roku.

Wykonanie *Koncertu* zasługuje na pozytywną ocenę. Muzycy sprawiają wrażenie zgranego duetu i mimo że prezentowana interpretacja nie ma charakteru gry kameralnej sensu stricto, cechuje ją spójne panowanie nad formą utworu oraz dobre wycucie czasu i proporcji formalnych.

Po trwającej blisko siedemdziesiąt taktów ekspozycji orkiestry inicjującej pierwszą część Koncertu – *Allegro con spirito*, która w tym przypadku jest swoistym popisem solowym pianisty, prym przejmuje skrzypek. Grę Doktoranta charakteryzuje na ogół szlachetny ton oraz poprawna intonacja. Wyraźnie słychać, że artysta jest sprawnym wiolinistą obdarzonym sporą biegłością techniczną i opanowaniem instrumentu. Jednak przy tak transparentnie utkanej tkance dźwiękowej utrzymanie perfekcyjnie czystego brzmienia nie zawsze okazuje się w pełni konsekwentne. W prezentowanym nagraniu dźwięk instrumentu Pana Pawła Wajraka, zwłaszcza w górnych rejestrach, brzmi jasno i przejrzysto. Niestety na dolnych strunach zauważalny niedosyt w wydobywaniu składowych alikwotów skutkuje nieco głuchym i matowym dźwiękiem, co prowadzi do wrażenia nie zawsze w pełni jednorodnego i wyrazistego brzmienia skrzypiec. W skrajnych częściach utworu wirtuozowskie, niekiedy wręcz karkołomne przebiegi techniczne realizowane są przez Kandydata bez większych zastrzeżeń. Można jednak przypuszczać, iż częstsze i bardziej konsekwentne stosowanie sprężystej artykulacji spiccato przyczyniłoby się do uzyskania bardziej przekonującego charakteru dominującego tu stylu *brillante*. Interpretacja części drugiej — *Adagio* — nacechowana jest logicznym i przekonującym prowadzeniem narracji muzycznej. Skrzypek frazuje w sposób przemyślany, dbając o ciągłość wypowiedzi i klarowność przebiegu formalnego kantyleny. Finałowe *Rondo* prowadzone jest z dobrą energią i z zachowaniem właściwych cech stylistycznych. Pewien niedosyt budzi jednak brak płynności narracji i niewystarczające napięcie prezentowanej artykulacji oraz miejscami zbyt często słyszalne portamento pojawiające się przy zmianach pozycji. Część ta, wymagająca pod względem intonacyjnym — zwłaszcza ze względu na częste stosowanie przez kompozytora opóźnień harmonicznym w partii solowej — nie ułatwia zadania skrzypkowi, który, jak można przypuszczać, czułby się znacznie pewniej, wykonując utwór z towarzyszeniem orkiestry, aniżeli dopasowując wysokości dźwięków do stroju temperowanego fortepianu.

Z nagrania wyłania się sylwetka skrzypka o wysokich kompetencjach wykonawczych, swobodnie poruszającego się po złożonych meandrach partytury Koncertu Augusta Duranowskiego. Sama materia muzyczna nie posiada wystarczającej siły oddziaływania, co sprawia, iż dla utrzymania zainteresowania odbiorcy konieczne byłoby zastosowanie bardziej wyrafinowanych środków artystycznych, niewynikających bezpośrednio z zapisu nutowego. Ich ograniczona obecność w ujęciu Doktoranta skutkuje pewnym niedosytem w zakresie pełni przekonujących walorów artystycznych wykonania oraz sprawia wrażenie interpretacji zachowawczej, silnie podporządkowanej tekstowi utworu, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do odczucia monotonii i znużenia słuchacza. Pomimo wskazanych zastrzeżeń natury artystyczno-wykonawczej, dzięki zachowaniu właściwych proporcji stylistycznych, respektowaniu zasad praktyki historycznej oraz klarownej i rzetelnej interpretacji, autorski wkład w odczytanie Koncertu Duranowskiego należy ocenić jednoznacznie pozytywnie, a wykonawcom przyznać uznanie za kompetentne, świadome i muzycznie spójne przywrócenie tego zapomnianego dzieła do współczesnego obiegu koncertowego, po ponad 200 latach od jego powstania.

Zasadniczym założeniem dysertacji Pana Pawła Wajraka jest wykonawcze opracowanie partii solowej Koncertu, stworzenie autorskiej kadencji oraz przygotowanie wyciągu fortepianowego na podstawie partytury orkiestrowej oryginalnej wersji utworu. Dzięki dołączonym do dokumentacji doktorskiej materiałom nutowym możliwe jest wnikliwe przyjrzenie się pracy edytorskiej Kandydata.

W swoim opracowaniu solowej partii skrzypiec Koncertu Kandydat proponuje interesujące rozwiązania wykonawcze, które stosuje w sposób świadomy, z poszanowaniem oryginalnych środków wyrazu, zachowaniem stylu oraz w zgodzie z pierwotnym zamysłem kompozytorskim. Mają one na celu zwiększenie przejrzystości i ujednoczenie partii solowej, a także wytyczenie kierunku interpretacyjnego dla potencjalnego wykonawcy — zarówno w aspekcie formalnym, jak i technicznym. Wprowadzone zmiany w zakresie łukowania oraz kierunków prowadzenia smyczka mają charakter subtelny i służą przede wszystkim zasugerowaniu odpowiednich technik artykulacyjnych bądź ornamentacyjnych. Część z nich uwypukla określone zabiegi interpretacyjne, inne natomiast ułatwiają osiągnięcie zamierzonego efektu wykonawczego. Opracowanie mogłoby jednak zyskać na kompletności, gdyby Autor częściej proponował rozwiązania dotyczące palcowania, zwłaszcza we fragmentach prowadzonych w wysokich rejestrach, które — szczególnie dla mniej doświadczonych adeptów sztuki wiolinistycznej — mogą stanowić istotne wyzwanie wykonawcze. Podobna uwaga dotyczy epizodów fazoletowych zawartych w części trzeciej, których prawidłowe wykonanie w dużej mierze uzależnione jest od zastosowania odpowiedniej aplikatury.

Kadencja autorstwa Doktoranta figuruje w końcowym epizodzie drugiej części Koncertu (*Adagio*). Jej rozmiary pozostają w proporcjach odpowiadających zwartej formie całego utworu, a wykorzystany materiał muzyczny obejmuje odniesienia do wszystkich trzech części koncertu. Zabieg ten świadczy o spójnym i całościowym ujęciu formy przez Doktoranta. Kadencja utrzymana jest w stylistyce adekwatnej do epoki powstania Koncertu i respektuje jego idiom estetyczny. Rezygnacja z nadmiernej wirtuozerii — uzasadniona charakterem części *Adagio* — sprzyja zachowaniu integralności wyrazu oraz logiki narracyjnej utworu. Jednocześnie kadencja pełni funkcję pomostu pomiędzy drugą a trzecią częścią Koncertu, co należy ocenić jako rozwiązanie trafne i funkcjonalne z punktu widzenia dramaturgii całości. Ostateczny kształt realizacji artystycznej kadencji został udokumentowany w nagraniu dołączonym do dokumentacji doktorskiej Kandydata.

Zastosowane przez Pana Pawła Wajraka zabiegi w procesie opracowania wyciągu fortepianowego opierają się na logicznym i konsekwentnym prowadzeniu narracji utworu, ścisłym respektowaniu jego struktury harmoniczej, dbałości o walory brzmieniowe i specyfikę instrumentu klawiszowego, a także o komfort wykonawczy oraz estetykę zgodną z duchem epoki. Ewentualne rozbieżności pomiędzy partyturą orkiestrową a wyciągiem fortepianowym wynikają z przyjętej koncepcji narracyjnej oraz troski o zachowanie odpowiedniej stylistyki i charakterystycznych figur fakturalnych właściwych muzyce fortepianowej danego okresu, przy jednoczesnym uwzględnieniu ograniczeń i możliwości brzmieniowych instrumentu.

Z pewnym niedosytem trzeba odnotować fakt, iż Doktorant nie dołączył do dokumentacji swojego nagrania Koncertu zrealizowanego z towarzyszeniem orkiestry. Możliwość wysłuchania oryginalnej wersji utworu — zwłaszcza w interpretacji Autora — pozwoliłaby na pełniejszą i bardziej szczegółową ocenę opracowania fortepianowej partii akompaniamentu. Na podstawie udostępnionego nagrania Koncertu z towarzyszeniem fortepianu można jednak stwierdzić, iż proces opracowania wyciągu przebiegł pomyślnie. Wykonywana przez pianistę, pana Sławomira Cierpika, partia orkiestry brzmi przekonująco i — pomimo jednorodnej z natury barwy fortepianu — spełnia swoją funkcję, szczególnie w kontekście potencjalnego wykorzystania opracowania Koncertu w dydaktyce. Być może to właśnie ten obszar okaże się przestrzenią, w której badania Doktoranta oraz jego działania na rzecz ocalenia od zapomnienia Koncertu skrzypcowego Duranowskiego znajdą swoje najpełniejsze przełożenie na praktykę wykonawczą i zostaną zwieńczone trwałym sukcesem artystycznym oraz edukacyjnym.

Z punktu widzenia pedagogicznego Koncert skrzypcowy Augusta Duranowskiego może pełnić funkcję ogniwa łączącego repertuar klasyczny z wczesnoromantycznym. Zawarta w nim problematyka techniczna — obejmująca m.in. pasaże, arpeggia, przebiegi dwudźwiękowe oraz złożone figuracje, a także zróżnicowane techniki artykulacyjne — umożliwi kompleksowe kształtowanie warsztatu instrumentalnego przy jednoczesnym rozwijaniu ekspresji oraz świadomości stylu. Szczególną wartość dydaktyczną stanowi zrównoważenie elementów wirtuozowskich i kantylenowych. Fragmenty o podwyższonych wymaganiach technicznych przeplatają się z odcinkami o charakterze lirycznym, w których wykonawca doskonali umiejętność budowania frazy oraz kontroli dźwięku i barwy. Tego rodzaju kontrasty sprzyjają rozwijaniu elastyczności wykonawczej oraz kompetencji interpretacyjnych — zdolności niezbędnych zarówno na dalszych etapach edukacji muzycznej, jak i w późniejszej praktyce zawodowej.

Część opisowa jest integralnym komponentem dysertacji i ściśle koresponduje z jej wymiarem artystycznym. Kandydat podzielił pisemną część rozprawy na trzy rozdziały, poprzedzone wstępem i zwieńczone zakończeniem. W pierwszym z nich przybliży sylwetkę kompozytora na tle epoki oraz ówczesnego środowiska muzycznego, a następnie omawia genezę i rozwój formy koncertu skrzypcowego, ze szczególnym uwzględnieniem literatury polskiej oraz estetyki klasyczo - wirtuozowskiej. Doktorant podejmuje również próbę analizy tradycji kadencji w koncertach skrzypcowych i ich znaczenia w kontekście estetyki wykonawczej, przybliży funkcje oraz historię wyciągu fortepianowego i jego praktyczne zastosowanie w procesie dydaktycznym. W rozdziale drugim Autor prezentuje najważniejsze aspekty interpretacji utworu, opierając się na analizie formalnej i wykonawczej. Omawia założenia, którymi kierował się przy opracowywaniu partii solowej, kadencji oraz wyciągu fortepianowego. W rozdziale trzecim Autor koncentruje się na zagadnieniach techniki i ekspresji partii solowej utworu, a także na jego potencjale edukacyjnym, rozpatrywanym w perspektywie włączenia go do literatury dydaktycznej.

Opis pracy został opracowany w sposób zwięzły i przejrzysty, z wykorzystaniem przystępnego i zarazem precyzyjnego języka,. Praca zawiera obszerną bibliografię oraz liczne przykłady nutowe, które w istotny sposób ułatwiają zrozumienie zabiegów zastosowanych przez Autora zarówno w opracowaniu partii solowej, jak i w transkrypcji partii akompaniującej. Podjęta przez Doktoranta tematyka jest interesująca zarówno z perspektywy artystycznej, jak i historycznej, jednak za szczególnie cenny powinno się uznać aspekt związany z możliwością praktycznego zastosowania omawianych zagadnień w dydaktyce skrzypcowej.

Konkluzja

Należy podkreślić, że praca doktorska Pana mgr. Pawła Wajraka w sposób twórczy i wyczerpujący przedstawia zagadnienie będące jej tematem. Nagranie dokonane przez Doktoranta stanowi autorską koncepcję interpretacyjną, stojącą na wysokim poziomie artystycznym. Jego połączenie z wnikliwym opisem, świadczącym o głębokiej wiedzy i świadomości autora, tworzy pracę spójną i kompletną. Kandydat wykazał się rozległą wiedzą teoretyczną, a także udowodnił wysoki poziom umiejętności wykonawczych.

Niniejszym stwierdzam, że Doktorant rozwiązał założone zagadnienie artystyczne i spełnił bez zastrzeżeń wymagania art. 187 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.).

Oświadczam, że przyjmuję pracę doktorską Pana mgr. Pawła Wajraka.

Katowice, 31 stycznia 2026 r.

